

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВІДВОД СУДДІ ТА СУДОВОГО ЕКСПЕРТА В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Пономарьова Т.С., старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

- Підстави для відводу судді визначені у статті 20 ГПК. До них відносяться:
- - суддя є родичем осіб, які беруть участь у судовому процесі
- було порушено порядок визначення судді для розгляду справи, встановлений **ї частинною третьою статті 2-1 ГПК**

- суддя раніше приймав участь у розгляді даної справи
- існують інші обставини, що викликають сумнів у неупередженості судді
З цих підстав, згідно із законодавством, суддя повинен заявити самовідвід, однак право відводу судді з цих же самих підстав належить і сторонам.

Здавалося б, навіщо дублювати право сторони заявити відвід судді, якщо з цих же самих підстав суддя сам зобов'язаний заявити самовідвід? На практиці ж виникають ситуації, коли прогалини законодавства призводять до відсутності єдиної вірної відповіді на питання: чи є підстава для відводу, чи немає. Розглянемо детально всі підстави відводу і, одночасно, зауважимо, що правильність обрання підстави для відводу впливає на позитивне вирішення клопотання.

Суддя є родичем осіб, які беруть участь у судовому процесі. ГПК не визначає ступінь родинних зв'язків для встановлення наявності підстави для відводу, тому суддя підлягатиме відводу, якщо у процесі буде брати участь його троюрідний внучатий племінник, якого він жодного разу не бачив.

Також варто додати, що ГПК не надає чіткого визначення «осіб, які беруть участь у процесі», можна допустити, що це сторони, треті особи, їх представники, експерт, прокурор, перекладач тощо. Єдине, що їх поєднує - це те, що ці особи з'являються у залі судового засідання під час розгляду конкретної справи. Зі змісту статті 20 вбачається, що суддя не може бути родичем цих осіб. Однак залишається питання: чи буде підстава для відводу, якщо суддя є родичем працівника юридичної особи - позивача чи відповідача? Сама ця особа - директор, бухгалтер, керівник структурного підрозділу, голова наглядової ради - не бере участь у розгляді справи, що дозволяє судді не заявляти самовідвід. Тому подібна обставина може виступати в якості четвертої підстави для відводу - наявність інших обставин, що викликають сумнів у неупередженості судді - і не може виступати в якості підстави для відводу, що наразі розглядається.

Не є секретом, що, якщо на перших трьох підставах заявляються переважно самовідводи, то на останній - переважна кількість відводів. Основне правило для сторони, яка заявляє такий відвід - це обґрунтувати, чому саме вказана обставина викликає сумнів у неупередженості судді, і при цьому обґрунтуванні сторони важливо пам'ятати, що згідно з законодавством суддя приймає рішення виключно на підставі закону і жодні його знайомства не означають автоматично, що він буде упередженим і прийме протизаконне рішення. Стороні важливо доказати, що та обставина, на яку вона посилається, є настільки важливою, що може вплинути на суддю, як на людину, і відповідно вплинути на його переконання.

Тому здаються такими, що мають мало шансів на задоволення, клопотання про відвід з наступних підстав:

суддя в минулому працював на підприємстві - сторони справи (контраргумент - записи у нашій трудовій книжці не роблять нас автоматично необ'єктивними, з часу звільнення судді могло пройти багато

часу, штат підприємства міг змінитися, звільнення могло бути за взаємною згодою тощо);

суддя є сусідом/однокласником/однокурсником представника або працівника сторони (сам факт знайомства не свідчить про неупередженість).

Тому в даних випадках відвід не повинен ґрунтуватися виключно на вказаних фактах, але він стане можливим, якщо вони будуть поєднані з іншими об'єктивними обставинами, які б прямо свідчили про конфлікт сторін чи, навпроти, про надблизькі їх відносини.

Тож, найбільш вагомими підставами для відводу судді в даному разі може бути наявність доведеного конфлікту судді з представником сторони, залежність судді від когось з перелічених осіб у матеріальному плані тощо. Поважною підставою для відводу, клопотання по якій дедалі більше задовольняється судом, є те, що суддя у своїй практиці по розгляду аналогічних справ приймає виключно такі рішення, зміст яких повністю протирічить позовним вимогам. У даному разі позивач може стверджувати, що суддя упереджено ставиться до розгляду справи, але ця упередженість виявляється не в порушенні закону при розгляді, а у виробленні єдиного непохитного підходу у конкретному правовому спорі і несприйнятті протилежної правової позиції.

Підстави для відводу судового експерта викладені у статті 31 ГПК:

експерт є родичем осіб, які беруть участь в судовому процесі,

експерт є некомпетентним

експерт особисто прямо чи побічно заінтересований в результаті розгляду справи

Перша підстава є подібною до підстави відводу судді. При відводі на підставі некомпетентності експерта слід пам'ятати, що некомпетентність не означає, що експерт добре чи погано розбирається у поставлених йому питаннях. Компетентність експерта підтверджується його сертифікатом на право зайняття експертною діяльністю, який видає Мініст. Якщо у експерта є такий сертифікат - це означає, що експерт компетентний. Підставою ж для відводу може бути помилка в призначенні певної особи, атестованої на проведення схожого, але іншого виду експертизи, закінчення дії або анулювання сертифікату тощо. Зацікавленість експерта у розгляді справи є підставою, подібною до підстави упередженості судді.